

ERMENİ ELEŞTİREL TARİH YAZIMININ BİR ÖNCÜSÜ: MADATİA KARAKASHIAN

Ahmet Can ÖKTEM

Çevirmen

Ermeni Doğu Piskoposluğu sitesinde yer alan, tercümesi aşağıda sunulan kısa biyografiye göre, 1818 yılında Anton Berberian adıyla İstanbulda doğmuş olan Madatia Karakashian Ermeni eleştirel tarih yazımının bir öncüsü olarak kabul edilmektedir. Şehir efsanelerini temel alan tarih yazımını reddetmesiyle öne çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyıl Ermeni ilmi üzerinde büyük bir iz bıraktığı kayıtlıdır. Ermeni tarih yazımı, Klasik Ermeni dili, felsefe, coğrafya ve bilimsel materyalizm dalları Karakashianın ilim hayatındaki ilgi alanları arasında yer almıştır.

Karakashian ilköğretimini İstanbulda tamamlamıştır. Genç yaşlarda Viyanaya gönderilmiş, Viyanada geçirdiği zaman diliminde manastır mensubu, cemaat üyeliği, üniversite öğrenciliği ve rahiplik görevlerinde bulunmuş, ayrıca akademik kariyere başlamıştır.

Uzun bir dönem Viyanada yaşadıkdan sonra İzmirle yerleşmiş ve oradaki Mikhitarist okulunda ders vermiştir. Yıllar sonra bilimsel materyalizmi benimsemesinin bir sonucu olarak dinî yeminlerinden feragat edip İstanbulla taşınmış ve orada kendisini öğretime ve ilime adamıştır. 1895 yılında en önemli çalışması kabul edilen *Critical History of Armenia* [Ermenistanın Eleştirel Tarihi] adlı kitabı Tifliste yayınlamıştır. Söz konusu yayın, M.S. beşinci yüzyıla kadar Ermenistanın siyasi ve sosyal ilişkileri arasında ilk kez ilişki kurmasıyla ve Ermenistan tarihini anlatırken kaynaklara eleştirel yaklaşımı temel almasıyla öne çıkmıştır.

Söz konusu kısa biyografiden görüldüğü üzere, Osmanlı yönetiminde, Osmanlı tabiiyetinde yaşayan Ermeni nüfusun yaşam ve özgürlük koşullarına bir örnek oluşturması bakımından dikkat çeken Karakashian serbestçe yurtdışında dinî ve ilmî faaliyetini sürdürdükten sonra yaşamına İstanbul ve İzmirde devam etmiş, sıradan bir gayrimüslim vatandaş olarak öğretim görevlisi olmuştur. İzmir ve İstanbuldaki Ermeni okullarında dersler vermiştir. Bugün Türkler ile Ermeniler arasında atılan düşmanlık tohumlarını yeşertmek isteyenlere karşı gerçek tarihî geçmiş bakımından Karakashianın yaşamı örnek oluşturabilecek bir hayat hikâyesidir.

MADATIA KARAKASHIANIN DOĞUŞU (ŞUBAT 11, 1818)

Madatia Karakashian Ermeni eleştirel tarih yazımının bir öncüsü ve on dokuzuncu yüzyılda Ermeni ilmi üzerinde izini bırakan üretken bir yazardı.

11 Şubat 1818 tarihinde Anton Berberian olarak İstanbulda doğmuştur. İlköğretim eğitimini doğum yerinde almıştır. 1832de Viyanadaki Mikhitarist Manastırına gönderilmiştir. Dört yıllık eğitimden sonra 1836da dinsel örgüte üye olmuştur. 1844te Viyana Üniversitesinden mezun olmuştur ve bir bekar rahip olmuştur.

1840larda kariyerine başlamıştır. *The Art of Rhetoric* (1844) [Hitabet Sanatı] ile *Description of Studies* (1845) [Çalışmaların Tanımlaması] kitaplarını yayınlamıştır. İkinci kitapta tarih çalışması için prensiplerini belirlemiştir. Şehir efsanelerine dayanan tarih yazımını reddetmiştir ve bir eleştirel yaklaşımın gerekliliğini vurgulamıştır.

1848de Viyanadan İzmirde geçmiştir. İzmirde bir yerel Mikhitarist okulunda ders vermiştir. 1855te benimsediği Alman Felsefeci Ludwig Büchnerin bilimsel materyalizminin tesiriyle Karakashian bir yıl sonra dinî yeminlerinden feragat etmiştir. İstanbula taşınmıştır ve kendisini öğretmeye ve ilime adanmıştır.

Dil bilgisi çalışmalarından bazılarının 1860lar ile 1890lar arasında sekiz ile on arasında yeni baskısı yayınlanmıştır. Bazı felsefe çalışmaları hazırlayacaktır. Bu çalışmalardan en önemlisi materyalist görüşlerini yoğunlaştırmış olduğu *Principles of Logics*dir (1864) [Mantığın Prensipleri].

İncil Evinde çevirmen editörü olarak çalışmıştır ve eşzamanlı olarak şehirdeki Ermeni okullarında emsalsiz bilgi sahibi olduğu Klasik Ermenice öğretmiştir. 1887de meslektaşı Hagop Kurken ile birlikte tamamen beşinci yüzyılın Klasik Ermenicesi ile yazılmış olan *Jashag vosgeghen tbrootian (Taste of Golden Literature)* [Altın Edebiyatın Lezzeti] dergisini yayınlamıştır.

1890larda yeni kurulan Getronagan okulunda Klasik Ermenice öğretmeye başlamıştır. Ayrıca bir coğrafya ders kitabı koleksiyonu yayınlamıştır. 1895te Tifliste en önemli çalışması ve kaynaklara eleştirel yaklaşımı temel alarak Ermenistanın tarihini sunmanın ve M.S. beşinci yüzyıla kadar Ermenistanın siyasi ve sosyal ilişkileri arasında ilişki kurmanın ilk girişimi olan *Critical History of Armenia* [Ermenistanın Eleştirel Tarihi] yayınlamıştır.

26 Kasım 1903te İstanbulda vefat etmiştir.

* Fotoğraf: Solda Papaz Ogustin Gonsdantyan, sağda Madatia Karakashian

Yazar Hakkında :

Ahmet Can Öktem lisans eğitimini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat üzerine yaparak 2013 yılında mezun oldu. 2014 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Avrupa Bütünleşmesi Yüksek lisans programına kabul olan Öktem'in yüksek lisans eğitimi 2018 yılında tamamlanmıştır. 2016 yılında katıldığı CIFE Centre International de Formation Européenne, Gelişmiş Avrupa ve Uluslararası İlişkiler Araştırmaları diploma

programını 2018 yılında tamamlamıştır. Eylül 2013 ve Aralık 2013 tarihleri arasında AB Bakanlığı Atıfı bulunmamaktadır. Staj yapmıştır. Makale yayımlanmak için: ÖKTEM, Ahmet Can. 2026. "ERMENİ ELEŞTİREL TARİH YAZIMININ BİR ÖNCÜSÜ: MADATIA KARAKASHIAN." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 17. Mart 05. Erişim Öktem, Ekim 2017 tarihinden bu yana AVİM bünyesinde çevirmen olarak çalışmaktadır. Haziran - 28, 2026. <https://avimbulleten.org/public/yorum/ERMENI-ELESTIREL-TARİH-YAZIMININ-BIR-ONCUSU-MADATIA-KARAKASHIAN>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır